

obrede za korist drugih. Ratnici, vladari (*kshatriya*) štite i vladaju zemljom, poljoprivrednici i trgovci (*vaishya*) bave se poljodjelstvom, a radnici i pružatelji usluga (*shudra*) zaduženi za služenje drugim varnama. Etičke dužnosti svih varni su nenasilje, govorenje istine, služenje drugima, zabrana krađe, zabrana ubojstva ljudskoga bića, kao i drugoga živoga bića. Učenjak potiče Maitreyu na službu bogovima, svecima i učiteljima kako nalaže *Vishnu Purana*, upućuje ga na brigu o vlastitoj duši čineći takva pobožna djela. Ovo poglavlje završava prisposodobom o Vishnuu u obliku Maya-mohe.

U četvrtom dijelu, koji je podijeljen na 24 poglavlja s ukupno 1.353 stiha, Parashara govori o kraljevskim dinastijama počevši s nastankom Brahme te onoga što sljeduje iz njegova stvaranja, govori o solarnoj i lunarnoj dinastiji te o zemaljskim dinastijama koje su vladale tijekom era s Pariksitom kao kraljem današnjega vremena. Poglavlje sadrži pripovijetke o brojnim pojedincima, poput mudraca Kapile, Satyavati, Krishne, Devaki, Pandua, Kurua i dr.

Peti dio, ujedno i najopsežniji dio *Vishnu Purana*, podijeljen je na 38 poglavlja s ukupno 1.517 stihova. Maitreya upućuje gorljivu molbu učitelju Parashari da mu opiše Vishnuovu inkarnaciju Sri Krishnu koji dolazi po lunarnoj dinastiji (Yadu). On odgovara pripovijetkama o Krishninom rođenju, djetinjstvu, suprotstavljanju demonskomu tiraninu Kamsi, njegovu kasnijem kraljevstvu Dvarki, njegovoj obitelji i suprugama, o Krishninoj smrti, kao i o početku Kali Yuge — posljednjega doba u ciklusu jedne ere.

Šesti dio je zadnji i ujedno najkraći, čini ga svega 8 poglavlja s 498 stihova. Detaljno opisuje Kali Yugu kao doba degradacije, zavisti, svade i patnje. No, napominje Parashara, onaj tko se preda Vishnuu biva spašen i u tom dobu.

Zadnja poglavlja služe kao upute o skupu fizičke, mentalne i duhovne prakse (*yoga*), razvijanju sućutnosti, požrtvornosti te upravljanju prema Bogu kao savršenoj duši Vishnuu.

Autor završava prijevod *Vishnu Purana* sa šestim dijelom bez potrebe za zaključkom. Vjeruje kako ova purana sama za sebe progovara o vlastitoj važnosti te opravdava status među istaknutim tekstovima vaishnavske zajednice unutar hinduizma. Knjiga je namijenjena onima koji tek stječu prve uvide o Indiji i njezinoj kulturi, kao i onima koji već kroče putevima vaishnavskoga znanja. *Vishnu Purana* prožeta je filozofsko-religijskom mišlju drevne Indije te daje iscrpne izvještaje o stvaranju čitave kreacije, kako kozmološke, tako i teogonijske, s konačnim smjernicama za vječno blaženstvo duše.

Matea Vadlja

Farnz Jalics, *Put kontemplacije*. Zagreb: Zaklada biskup Josip Lang, 2021.

U ovoj knjižici od 96 stranica, Franz Jalics, mađarski isusovac, govori o trenutcima kontemplacije koji nam pomažu da dublje proniknemo u misterije života i da nas još više približe Bogu, konačnomu cilju naše egzistencije. Autor s pravom tvrdi da je kontemplacija, shvaćena kao motrenje Boga, čista milost Božja jer čovjek ne može vidjeti Boga vlastitim naporima. Milost kontemplacije dovodi čovjeka u stanje između vjere i vječnoga života. Vodi ga vjerom, jer mu daje ne samo sigurnost Boga, nego stvarno motrenje Njega. Ali nije riječ o potpunom motrenju Boga koje nas očekuje u vječnosti: “Sad vidimo u ogledalu, nejasno, a onda ćemo licem u lice!” (1 Kor 13,12). Tko malo dublje zaroni u rijeku kontemplacije, doživjet će veliku čežnju za Bogom, poput psalmiste, koji kaže: “O kada ću doći i lice Božje gle-

dati?” (Ps 42,3). Posebno bih istaknuo važnost petoga poglavlja ove knjige *Pet minuta filozofije*, u kojem autor utemeljuje kontemplaciju filozofskom metodom.

Mijo Nikić

Barbara Ćuk (ur.), *Tko su te filozofkinje?* Zagreb: Naklada Breza i Fakultet filozofije i religijskih znanosti, 2021.

Iz nominalne definicije filozofije ili s njome povezane etimologije pojma znamo da je posrijedi “ljubav prema mudrosti”, što nas dovodi do antropološke istine da su žene barem jednako kao i muškarci — ako ne i tankočutnije, više i predanije — otvorene prema ljubavi i sposobne utjeloviti mudrost. Jedna od najvažnijih filozofkinja u 20. stoljeću Hannah Arendt rekla je kako filozofija već odavno nije “stvar muškaraca”. Unatoč tomu, o ženama koje su se bavile filozofijom ne zna se dostatno. Povjesničari i teoretičari filozofije tek su se u drugoj polovici 20. stoljeća počeli više i sustavnije baviti filozofkinjama i njihovim djelima.

U tom pogledu imamo pozdraviti objavljivanje knjige naslovljene pitanjem *Tko su te filozofkinje?* Urednica Barbara Ćuk u predgovoru napominje da je provela istoimeni seminar akademske godine 2018./2019. na Fakultetu filozofije i religijskih znanosti u Zagrebu, iz čega se je rodila zamisao o knjizi. Izdanje se naposljetku sastoji od deset poglavlja unutar kojih su predstavljene filozofkinje iz različitih dijelova Europe i SAD-a, pri čemu posljednje poglavlje donosi kratak pregled povijesti hrvatskih filozofkinja. U pripremi knjige zajedno su s nastavnicima Fakulteta filozofije i religijskih znanosti sudjelovali stručnjaci iz drugih znanstvenih i obrazovnih ustanova, uglavnom pišući o svojevrijedno odabranim filozofkinjama.

Čini se potrebnim svrnuti pozornost na naslov *Tko su te filozofkinje?*, gdje je pokaznom zamjenicom *te* (a ne *ove*) — a rečena zamjenica, uz mnoštvo drugih uporaba, u raznim kontekstima upućuje na neodređena i neprepoznata svojstva koga ili čega, konkretno filozofkinja i njihovih djela — očitovan osobit smisao za izražajne mogućnosti jezika. Poniranjem u sadržaj knjige ta naslovom naznačena neprepoznata svojstva postaju prepoznate i poznate vlastitosti filozofkinja i njihova opusa.

Poticaj za nastanak ove knjige proizišao je iz okolnosti da su, uz iznimke Hannah Arendt i Marthe Nussbaum, “opusi pojedinih filozofkinja koje su predstavljene u ovoj knjizi gotovo potpuno nepoznati i njihova imena ne nalaze se u leksikonima, enciklopedijama, povijestima filozofije i udžbenicima koji su pisani na hrvatskom jeziku” (str. 9).

Prvi članak *Pitagorejke kao filozofkinje: primjer Fintije* napisala je Ana Grgić. Pitagorejska filozofska tradicija uključuje muškarce i žene, pri čemu su žene bile nositeljice Pitagorina društvenoga projekta u južnoj Italiji. Ana Grgić donosi nagovorna pisma i rasprave pitagorejki Teane, Periktione I., Periktione II. i Ezare te cjelovita dva fragmenta iz Fintijina spisa *O umjerenosti žena*, iz čega se vidi da je pripadnost pitagorejcima iz ženske perspektive izgrađivana na povjerenju i izvrsnosti. “Izvrsnost dolazi iz posvećenosti, točnije predanosti, sliedenju umjerenosti” (str. 41).

Zatim slijedi tekst Barbare Ćuk naslovljen *Naslikaj mi filozofiju! Metafilozofski elementi slike filozofije i teksta o filozofiji u manuskriptu Hortus deliciarum*, koji nam približava srednjovjekovni rukopis nastao u samostanu njemačkih augustinki, rukom “marljive pčelice” Herrad iz Hohenburga. Barbara Ćuk uvodi čitatelje u metafilozofski program redovničke poglavarice, o mjestu i ulozu filozofije u *Hortus deliciarum*, svojev-